

כתרי תורה

כתר מלכות - מאן מלכי רבנן

רבי דוד ב"ר יחיא אכלופי זלה"ה

מחכמי פיפי - ד' טבת תשמ"ב

רבי מאיר ב"ר ? מידעי זלה"ה

רב בעלנייה ומושב תנובות - ח' טבת תשמ"מ

רבי מסעוד ב"ר מסעוד זלה"ה

רב מחוז כמיר - י' טבת תר"צ

לק"י • פרשת ויהי מקץ ה'תשפ"א ב'של"ב • גליון ל"ד

• הגות והלכה בפרשת השבוע במשנת רבותינו גאוני תימן זיע"א

הערות והארות יתקבלו בברכה בטלפון 0504139964 או במייל avish964@gmail.com

לע"נ ידיד ורע אשר שמחת התורה שבלבו ועל פניו האירה כל סביבותיו, זכה להרביץ תורה ולהעמיד בתי מדרשות לשקידתה הרב רפאל אליהו אליעזר זצ"ל ביבולחט"א הרב צבי בלאט ולע"נ מרת אסתר ב"ר יוסף בדיחי ע"ה נלב"ע י"ג טבת התשס"ו ולזכות מרת נעה ב"ר אבנר תחי' לרפואה שלימה בתוך שאר חולי ישראל • אין לקרוא בשעת התפילות וקריאת התורה

כתר של"א"ש

ויהי מקץ שנתיים ימים ופרעה חלם והנה

עמד על היאר (מ"א, א')

תמה מהר"י קורח זלה"ה במשכיל

דורש, מהו מקץ שנתיים, היה לו לומר

אחר שנתיים. וכתב דמכאן דקדוק חז"ל

(מדרש רבה פפ"ט א'. ובזוה"ק) כי זהו

שאמר הכתוב (איוב כ"ח, ג') קץ שם

לחושך, זמן שם ליוסף כמה שנים יעשה

באפלה בבית האסורים, כיון שהגיע

הקץ חלם פרעה חלום.

ובמדרש הגדול כאן נוסף כי הקץ הוא

רק במדת פורענות, וז"ל זהו שאמר

ולשלוש אין קץ, רבי אליעזר אומר

מצינו שאין קץ לשלוש הצדיקים ויש קץ

ליסורן. וכולם פתורין ור"ל לכולם יש

מקור גלוין לשלוש אין קץ, דכתיב

למרבה המשרה ולשלוש אין קץ.

וליסורן יש קץ דכתיב קץ שם לחשך,

ע"ש עוד.

והנה מכך שהיסורין בחשבון גמור

ובדקדוק, אנו למדין דגם השלוח והטוב

המגיע אלינו ללא קץ, גם הוא בדקדוק

ומאיתו יתברך להשפיע עלינו מטוב

משפע ברכה העלינה אין קץ. ועל מדה

זו עלינו להודות ולהלל. אבל יש

לשאול איך נודה על מדה זו, בלא קץ

ותכלית, הלא אין אנו מספיקין.

וכתב מהר"ח כסאר זלה"ה בקיץ

המזבח ע"פ המדרש (ב"ר י' א') דכנגד

זה ניתנו לנו התורה והמצוות בלי קץ

כדכתיב (תהלים קי"ט, צ"ו) לכל תכלה

ראיתי קץ, רחבה מצותך מאוד. דהיינו

אע"פ שלכל יש קץ, אבל מצותך

רחבה בלי קץ. וצריכין אנו להודו בהם

שבהם נזכה לשבח להקב"ה על הנסין

שעושה עמנו בכל דור ודור ללא קץ.

והוסיף, דלכך אמרו חז"ל (ר"ה יט, ב)

דאע"פ שמגלת תענית בטלה תנוכה

ופורים לא בטלו. כי מרוב הטובה לא

היתה השנה מספקת לעשותה ימים

טובים להודות ולהלל, וקבעו ימי תנוכה

ופורים לכלול בהם כל הנסים שעושה

עמנו בכל עת, ולהודות בלי קץ ותכלית

למי שאין לו קץ ותכלית. ונזכה שיתמיד

השי"ת שמחתנו ושלומנו לאין קץ.

אבי"ר. שבת שלום

כתר ההלכה

הגאון הרב נתנאל עומיסי שליט"א - מרבני בית ההוראה 'פעולת צדיק'

לעילוי נשמת אביו רבי יחיא ב"ר יצחק עומיסי זלה"ה - נלב"ע כ"ז אלול התש"פ

מותר השמן שבנר לאחר שעבר חצי שעה

א] מותר השמן שבנר עושה לו מדורה ושורפו מפני שהוקצה למצוותו. ודוקא הנשאר משיעור ההדלקה

שהוא חצי שעה, אבל אם נתן שמן יותר משיעור זה, הנותר מותר (ב"י ושו"ע סי' תרע"ז ס"ד). ויש סוברים שכל

השמן מוקצה אף היותר מן השיעור אא"כ התנה שלא יאסר (משנ"ב ס"ק י"ח). ואצלנו יש שנהגו כדעת השו"ע

ולא השתמשו בשמן שבשיעור ההדלקה, ויש שהשתמשו בו להדלקת נר ביהכנס"ס או לרפואה (שע"ה ח"ג סי'

ק"ב הע' נ"ד). ואף שרבים בזמננו נותנים שמן בנר יותר מחצי שעה, שמא שיעור תכלה רגל מן השוק זמנו

ארוך היום, וא"כ היה מקום לומר דדינו כשמן הנותר משיעור ההדלקה לאלו שנהגו בו איסור. מ"מ י"ל

דכיון והעיקר לדינא ששיעור ההדלקה, הוא חצי שעה מתחילת זמן ההדלקה וכנזכר בכתרי תורה גליון

ל"ג, אין מותר השמן שנחשב שהוקצה למצוה ולכן מן הדין מותר להשתמש בשמן שנותר לכל אשר יחפוץ.

ולמעשה אמר לי מרן הגר"י רצאבי שליט"א, שראוי להשתמש בשמן למצוה אחרת כגון הדלקת נר שבת

וכד', וה"ה במותר השמן שבשיעור ההדלקה למי שאינו יודע כיצד מנהג אבותיו, שמכיון שנעשה בו מצוה

אחת יעשה בו מצוה אחרת (ברכות מט:).

הנחת תפילין ב"י בטבת שחל בער"ש

ב] מנהגינו להניח תפילין במנחה של התעניות והטעמים לזה הם, א. כדי להשלים מאה ברכות (שת"י סי' מ"ז

סק"ט). ב. כדי להבחין מי מתענה כדי שידעו שיש לכל הפחות ששה מתענים (נהר מצרים הלכות תפילין ס"ד). ג.

כדי להוסיף הכנעה ביום זה (שע"ה סי' ק"ב הע' ל"ב). ד. שאז הגוף נקי ואפשר להניחם מה שנמנעו ביום אחר

(שם). והנה כל הטעמים הנ"ל שייכים גם בער"ש, כגון עשירי בטבת בשנה זו. וכן אמנם היה המנהג בתימן

ברוב בתי הכנסת (שם). אמנם מכיון שדעת רוב המקובלים שאין להניחם אז כי כבר נתנוצץ קדושת שבת

(כמב' בכה"ח סי' כ"ה סק"ק), דעת מרן הגר"י רצאבי שליט"א שעדיף שלא להניחם אז. ושאלתי למרן שליט"א,

כיון שלפי הפשט אין מניעה להניח תפילין בער"ש וכנזכר בגמרא שכן עשו, ובנוסף מנהגנו להניח תפילין

במנחה של התענית ואף בער"ש, מדוע א"כ צריכים אנו לחוש לדעת המקובלים. והשיב, שהמנהג להניח

תפילין במנחה בתעניות אין עיקרו חיוב בפוסקים אלא עניין טוב, ומכיון שע"פ המקובלים יש מניעה להניח

בער"ש, יש לנו לנהוג שב ואל תעשה שמהיות טוב אל תיקרא רע. ומ"מ כאשר הציבור מניחים תפילין

לא ישנה מהם ויניח אף הוא. וע"כ יקח את תפיליו בער"ש לבית הכנסת, ואם רואה שרובם מניחים, יניח

אף הוא, ואם יש שמניחים ויש שאינם מניחים, שב ואל תעשה עדיף כאמור.

טעות שאין בה שינוי משמעות בהפטר

ג] נשאלה שאלה על מי שקרא בהפטר ירמיה במקום ירמיהו האם צריך לחזור אף שאין בזה שינוי

משמעות, שאף במקרא נכתב לפעמים ירמיה. והנה בקריאת המגילה קי"ל שאין מדקדקין בטעויותיה,

והיינו כשאין שינוי משמעות כגון במקום יהודים קרא יהודיים, משמע שבקריאת התורה כה"ג, מדקדקין,

כגון אם בתחילת פרשת לך לך משך תיבת אברם עד שנשמע אברהם מחזירים אותו (פרי"ח סי' קמ"ב סק"א).

ובקריאת ההפטר לא נתפרש בפוסקים האם מקפידים בטעויות כמו בקריאת התורה, אכן מנהגנו

שמקפידים ומחזירים (שע"ה סי' ס"ב). ולכן בהנ"ל שהוסיף או השמיט אות אחת אף שאין שינוי משמעות,

יש להחזיר את הקורא.

פת שנגע בה חלב ונתערבה באחרות

ד] נשאלתי על פירור של גבינת קוטג' שנפל על פיתה, ולאחר שהסירו את פירור הגבינה, החזירו אותה אף

שנשא עליה מעט לחות מהקוטג', לתוך השקית שהיו בה פיתות נוספות. לאחר זמן שכחו מן העניין,

ומלאו את הפיתות שהיו בשקית, בבשר. ועתה באו בשאלה האם בשל הפיתה שנגע בה גבינה, נאסרו כל

הפיתות, או שנתבטלה ברוב. ואכן, אם נגע חלב בלחם אסור לאכלו עם בשר (י"ד סי' צ"א ס"ג) ואם נתערב

הלחם, חד בתרי בטיל, אך לכתחילה לא יאכל אדם אחד את כל התערובת, כדי שכל האוכל לחם

מהתערובת יתלה שהאיסור הוא בחלק האחר מהתערובת (י"ד סי' ק"ט ס"א). וידידי הרב ישראל הלוי שליט"א

אמר דמסתברא שאף אם לא נתערבה הפיתה הנ"ל באחרות, יש להתירה מטעם רוב. שמכיון שאין הפיתה

נאכלת כאחת אלא חתיכות חתיכות, הרי שבכל חתיכה יש לדון שהיא מרוב החתיכות שלא נגע בהם

הגבינה הנ"ל. וכמו שאם היה חותך את הפיתה לפיתים שאז היינו דנים בכל חתיכה ביטול ברוב.

איך אכלו השבטים בבית יוסף והכין במשנת רבותינו

כמבואר שם בגמרא, וכאן הלא המצרים היו עובדים לצאן, וכשראוהו שוחט את הצאן שהיא תועבה למצרים, ידעו שאינו מהעובדים אותה, [ועי' בתרגום אונקלוס פסוק ל"ב ארי בעירא דמצראי דחלין ליה, עבראי אוכלין. ולא פירש שהתועבה היא לאכול עם העבריים כמ"ש בהדר זקנים מבעלי התוספות ובחזקוני. וע"ע במרפא לשון כאן דהוצרך להאריך ולפרש כן מה שלא עשה לקמן מ"ז ל"ד, דלא נימא דהתועבה היא באכילת הלחם כדהוה ס"ד מלישנא דקרא, כי לא יוכלון המצרים לאכול את העבריים לחם כי תועבה היא למצריים]. אך מצד שחיטת נכרי, צ"ע.

וי"ל דהנה הטעם ששחיטת נכרי נבלה כתב הרא"ש בשם ר"י (פ"א ס"ה ה') משום דכתיב וזבחת ואכלת אותו שהוא בר זביחה אכול מזבחו. א"כ קודם שנצטוו על הזביחה אף אחד לא היה בכלל בר זביחה, ולא נאסרה שחיטת נכרי כלל (והראני ידידי הרב אהרן קסלר שליט"א שכ"כ לתרץ בשו"ת תורת חסד או"ח סי' מ"ה סוף אות ה').

ד] אכן הרמב"ם (פ"ד משחיטה ה"א) כתב הטעם שנאמר וקרא לך ואכלת מזבחו, מאחר שהזהיר שמא יאכל מזבחו אתה למד שזבחו אסור. ובשלמא למ"ש בכס"מ לדקדק מלשון רבינו בה"ב וגדר גדול גדרו בדבר שאפילו גוי שאינו עובד ע"ז שחיטתו נבלה. הרי שלא נאסרה שחיטתו אלא מדרבנן. וי"ל דלא דקדקו בה. אכן מדברי מוהר"ח כסאר זלה"ה בשם טוב שם נראה דאיסורו מדאורייתא ונכלל בלאו דנבילה ולוקה עליה. ע"ש. וכ"ה דעת הש"ך (סי' ב' סק"ב). וצ"ע.

וצ"ל כמ"ש מהרש"א בח"א לדקדק לשון הגמרא שבפרוע להן בית השחיטה לא נאמר בפניהם, רק טול גיד הנשה בפניהם וולעיל הוספתי ע"פ כת"י כמובא בעוז והדר, דכוונתו שיניחם לפרוע בעצמן בית השחיטה. כי אם ישחוט אחד מבית יוסף לא יאכלו דשחיטת נכרי נבילה. ורק גיד הנשה מהני אף בנכרי הנוטל בפניהם. וקצת דוחק הלשון יפרע להן דמשמע שעליו ציווה לפרוע. ובפרט שמשמעות פריעת בית השחיטה הוא גילוייה, ולא השחיטה עצמה ובשלמא לפירש"י ה"ק גלה והראה להם שנשחטה כדון, אך אם ציווה להניחם לשחוט מה בא לומר במילת 'פרע'. והנה מצאתי במדרש הגדול אמר לו, פרוע להן בית השחיטה כדי שתהא שחיטה מפורעת. והכין אמר לו טול גיד הנשה בפניהן ע"כ. משמע שפרע להן בית השחיטה זהו קודם השחיטה, ואמר לו שיכין להם בית השחיטה שתהא מגולה שלא יהיה כאן חשש שחיטה מפורעת (ונראה דכוונתו לחלדה עי' חולין ל, ב. עי' ראב"ן סי' ר"ט. ובראבי"ה סי' אלף פ"ו, דחלדה הוא מדין שחיטה מסורעת וצריך שלא יהיה דבר המכסה את הסכין) ולדבריו א"ש דהוא רק הכין עבורם את בית השחיטה, אבל לשחוט שחטו הם.

שחיטת קטן

ה] עוד יל"ע דהלא מנשה קטן היה באותה שעה כדאיתא במדרש הביאור שבין שבע שנים היה, וקיי"ל חרש שוטה וקטן ששחטו שחיטתן פסולה (חולין ב, א. וברמב"ם פ"ד ה"ה). ובשלמא לגירסת הגמרא כת"י הנזכרת לעיל ששחט בפניהם, שחיטתו כשירה. וכמו ששנינו (שם) וכולם ששחטו ואחרים עומדים על גבן שחיטתם כשירה. וכמו שפסקו הרמב"ם (שם) ובטושו"ע (סי' א' סעיף ה'). אך לגירסת הגמרא שלפנינו שלא שחט בפניהם קשיא. וי"ל כמ"ש תוספות בסנהדרין (ס"ט, א ד"ה בידוע) דבדורות הראשונים שהיו מולידין בגיל ח' כמבואר שם בגמרא (ס"ט, ב) דין גדלות היה מוקדם הרבה. ומבואר שם שכבר מגיל ח' היה נחשב גדול. א"נ כמ"ש החת"ם (יו"ד סי' ש"ז) דגדלות דבן נח הוא משבא לכלל דעת, דגיל י"ג שנה הוא מכלל השיעורים שנאמר למשה בסני ולישראל נאמרו, ע"ש.

וירא יוסף אתם את בנימין ויאמר לאשר על ביתו הבא את האנשים הביתה וטבחו טבחו והכין כי אתי יאכלו האנשים בצהרים (מ"ג, ט"ז)

אם שחט להם כדין תורה

א] בגמרא בחולין (צ"א, א) א"ר יוסי ב"ר חנינא מאי דכתיב וטבחו טבחו והכין, [טבוח טבח], פרע להן בית השחיטה [בפניהם], והכין, טול גיד הנשה בפניהם. כמ"ד גיד הנשה נאסר לבני נח ע"כ. ופירש"י פרע להן בית השחיטה, שלא יאמרו בשר נחירה אני אוכל, לפי שבני יעקב שומרי מצות היו דאע"פ שלא ניתנה תורה, מקובלים היו מאבותיהם. נמצא כי ציווהו לשחוט כדין בפניהם, ואף יראה להם בית השחיטה דהיינו בדיקת סימנין. וכן משמע מדדרש רבי שמעון (שם פה, א) דשחיטה שאינה ראויה אין שמה שחיטה, מדכתיב טבוח טבח והכין מה להלן שחיטה ראויה אף כל מקון שנזכר שחיטה היינו שחיטה ראויה. ופירש"י שם מנלן דהכא שחיטה ראויה היא, דכתיב כי אתי יאכל האנשים ע"כ. ואם אכלו עמו ע"כ דנשחטה כדין.

ובמדרש הביאור כאן מפורש דבשחיטה כהלכתה מיירי, דדרש כפל המילים וטבוח טבח, אמר לו שחוט בפניהם בהולכה והובאה. וכ"ה במדרש החפץ למוהר"ר זכריה הרופא זלה"ה והוסיף שם עוד לדרוש, והכין רמז לשש שעות שבין אכילת בשר והחמאה, ה' חמש נבלות שלאחר מיתה, כ"ן רמז לע' נבלות. ויותר מפורש הוא במדרש שואל ומשיב לא' מחכמי תימן, הזהירו על שש נבלות מחיים והיא הוא"ו, ועל חמש נבלות לאחר מיתה והיא הה"י, ועל שבעים טרפיות והן הכף והנון. וכמ"ש בצרור המור (למוהר"ר אברהם סבע זלה"ה ממגורשי ספרד) שעל כל אלו ציווהו יוסף לדקדק, וז"ל ובמדרש אמרו וטבוח טבח שישחוט לפניהם שחיטה הגונה וידקדק בה בה' דברים המפסידים את השחיטה ובע' טרפיות כמנין הכן וכו' שאל"כ השבטים לא היו אוכלים עמו, כי לא נמצא בהם עון אשר חטא רק בדבר יוסף ע"כ.

ב] והנה הקשו תוספות (שם ד"ה כמאן) היכי מוכח דגיד הנשה נאסר לבני נח הלא השבטים היו מקיימים כל התורה קודם שניתנה כדחזינן שפרע בית השחיטה לפניהם, ותירצו דייק ממילת והכין דמשמע שלא אמר לעשות זאת רק בעבורם, אלא כי בלא נטילת הגיד לא מישתרי באכילה, וזוהי הכנתו לאכילה. וכ"ה בריטב"א דממילת והכין משמע שהיה זה משורת הדין, דבלא זה לא משתרי באכילה ע"כ. ואכתי צ"ע הלא גם יוסף עצמו קיים כה"ת ודלמא בעבורו ציווה. וי"ל דזה לא הוה ס"ד דא"כ לא היה מצווהו לעשות כן בפניהם כי בכך ידעו שהוא יוסף אחיהם, ומדקאמר לעשות כן בפניהם ש"מ שכל בני נח נצטוו בכך.

אכן מתירוצם השני מתבאר שלא שחט להם כדין תורה, שתירצו דלעולם אין הכוונה בפרע בית השחיטה על שחיטה ממש אלא היינו נחירה שנצטוו בני נח על הנחירה. ובתוספות הרא"ש נוסף, שלא לאכול אבר מן החי [דהיינו לא שנצטוו לנחור ובנתנבלה מאליה אסור, אלא נצטוו של לנחור כדי שלא יהיה אבר מן החי, אבל ה"ה נתנבלה מאליה. ועי' רש"י שהבין דנצטוו לנחור ממש ותמה על דברי תוספות. ועי' במהר"ץ חיות משכב"ז]. וכ"כ הרשב"א והר"ן.

איך אכלו משחיטת נכרי

ג] והנה לדעת רבותינו במדרש ורש"י שציווה לשחוט עבורם כדין תורה יש לתמוה דהנה השוחט היה מנשה, כדאיתא בתרגום יונתן בן עוזיאל וכ"ה במדרש הביאור. אך הם שלא הכירוהו איך אכלו משחיטתו והלא שחיטת נכרי נבילה (כדאיתא בחולין יג, א) ובשלמא מצד איסור ע"ז שיש בשחיטת נכרי, י"ל דזהו דווקא באדוק לע"ז

כתר שם טוב - מדרכי רבותינו - מוהר"ר חיים כסאר זלה"ה

אשה עשירה מעולי עדן שהוריש לה אביה כמה בתים בירושלים התגוררה בשכנות לכמוהר"ח כסאר זלה"ה, בערוב ימיה רצתה להוריש לו את כל נכסיה כיון שהיתה ערירית, אך רבינו לא הסכים לקבל. כי חשש שריבוי העושר יצריך אותו להתעסק בזה ויבטל מתלמודו. פעם נשאל רבינו אודות נערה אחת שהצום היה קשה לה [אך לא היתה חולה] האם יכולה לפטור עצמה מחמת כך, והשיב: לא קראו לזה תענוג קראו לזה תענית. (מהגרא"ח כהן שליט"א)